

18. riječki dani bioetike na Medicinskom fakultetu u Rijeci

(Rijeka, 10. - 11. lipnja 2016.)

Nakon međunarodne konferencije *Declaring war on declarations: various bioethical theories respond to modern practical challenges* organizirane 2015. godine u okviru projekta *Europska bioetika na djelu - EuroBioAct* i ovogodišnje *Riječke dane bioetike* obilježile su aktivnosti navedenog projekta. Prvog dana skupa, nakon pozdravnog govora predsjednika organizacijskog odbora Amira Muzura, Brigitte Tićac, prodekanice za poslovne odnose Medicinskog fakulteta u Rijeci te dekana Medicinskog fakulteta u Rijeci, Tomislava Rukavine, dodijeljena je nagrada za promociju europske bioetike *Fritz Jahr*. Dobitnik je ovogodišnji pozvani predavač, velikan u području svjetske bioetike, prof. dr. sc. Hans Martin Sass koji je na kraju prvoga dana održao predavanje na temu *Health and illness of the body politics*. Organizatori ovogodišnjeg skupa bili su: Katedra za društvene i humanističke znanosti u medicini, Katedra za socijalnu medicinu i epidemiologiju, Katedra za javno zdravstvo Fakulteta zdravstvenih studija Sveučilišta u Rijeci, Dokumentacijsko istraživački centar za europsku bioetiku *Fritz Jahr* Sveučilišta u Rijeci, Znanstveni centar izvrsnosti za integrativnu bioetiku, Hrvatsko bioetičko društvo te UNESCO-va katedra za društvene i humanističke znanosti u medicini Sveučilišta u Rijeci. Skup i studijski posjet organiziran je sredstvima Hrvatske zaklade za znanost, a financijski su ga potpomogli Medico, Jadran galenski laboratorij i Općina Kršan. Skup su podržali zaklada Sveučilišta u Rijeci, turistička zajednica Grada Rijeke i Opatije.

Radni dio prvog dana skupa započeo je predstavljanjem projektnih partnera – Grada Bakra, Općine Kršan i Grada Malog Lošinja. Predstavnici lokalnih zajednica Boris Petković (Bakar), Patricia Zanketić (Kršan) i Ivka Šimunović (Mali Lošinj) uputili su sve prisutne u osobitosti i bogatstvo svoga kraja. Nakon toga je dr. sc. Amir Muzur održao uvodno predavanje u kojem je predstavio osnovnu ideju projekta *Europske bioetike na djelu*, učenje V. R. Pottera i F. Jahra usmjereno prema stvaranju bioetičkih standarda za jedinice lokalnih samouprava.

Radionice projekta *EuroBioAct* bile su podijeljene u četiri sekcije. U sklopu *Riječkih dana bioetike* čija je ovogodišnja tema bila *Prehrana u svjetlu bioetičkih promišljanja*, predstavljena su tri rada.

U prvoj radionici projekta *EuroBioAct*, koja je bila usmjerena na tematiku Čovjek i životinje, Hrvoje Jurić s Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu u svom izlaganju istaknuo je problematiku eksploatacije životinja u svrhu ljudske prehrane. Predstavio je koncept etički ispravne prehrane, poznate i pod naslovom etički veganizam, koja obuhvaća brigu za kvalitetan život životinja. Tomislav Krznar s Katedre za filozofiju i sociologiju pri Učiteljskom fakultetu u Zagrebu uputio je u važnost lovstva kao mehanizma zaštite okoliša te je prikazao njegovu široku ulogu u današnjem suvremenom društvu. Damir Žubčić s Klinike za unutarnje bolesti Veterinarskog fakulteta u Zagrebu govorio je o važnosti edukacije o životinjama koju bi trebalo započeti od najranije dobi te o psihološkim potrebama kućnih ljubimaca. U ovoj sekciji prezentirana su još dva rada. Srećko Leiner iz Prirodoslovnog muzeja u Zagrebu predstavio je važan ekološki sustav, nedostatak strateškog plana i neophodne promjene u održivom razvoju u području doline rijeke Neretve koja pruža iznimno prirodno i kulturno bogatstvo. Utjecaj urbanizacije na smanjenje bioraznolikosti te osobitosti prilagodbe ptica i različite bihevioralne i fiziološke karakteristike koje im omogućavaju produžetak vrste predstavio je Denis Leiner iz karlovačke Veterinarske stanice.

Sljedeća sekcija radionica bavila se tematikom odnosa čovjeka i biljaka u kojoj je Željko Kaluđerović s Odsjeka za filozofiju iz Novog Sada, naglasio važnost kontinuiranog podizanja svijesti u javnosti vezanog za očuvanje fitodiverziteta. Kaluđerović ističe kako pritom vodeću ulogu u pristupu i izradi planova za provođenje aktivnih mjera u svrhu očuvanja prirodnog okruženja ima suradnja lokalnih i obrazovnih institucija. Predstavnici prirodoslovnog muzeja u Rijeci, Boštijan Surina i Željka Modrić Surina, predstavili su liburnijski krš kao područje s visokim stupnjem bioraznolikosti koje obiluje različitim endemskim populacijama kojima zbog promjena u gospodarenju, obradi zemlje i razvoju urbanizacije prijeti opstanak u prirodi. Na probleme koje mogu nastati nekontroliranim krčenjem šuma, pretvorbom šumskog tla u tlo za poljoprivredni uzgoj, upotrebom kemijskih sredstava radi što većih prinosa upozorio je Ivica Kelam s Visokog evanđeoskog teološkog učilišta iz Osijeka. Upozorio je kako je tlo koje se danas iskorištava u poljoprivredi dovedeno do stanja neodrživosti. Valerije Vrček s Farmaceutsko-biokemijskog fakulteta u Zagrebu upozorava da smanjenje bioraznolikosti nastaje i zbog nekontrolirane upotrebe GM usjeva, a upravo su oni u fokusu enciklike *Laudato si'* pape Franje.

Nakon pauze za ručak uslijedila su izlaganja *18. riječkih dana bioetike*. Marko Trajković s Pravnog fakulteta Univerziteta u Nišu i Aleksandar Mihajlović iz Kliničkog

bolničkog centra Niš predstavili su bioetičko-pravne i medicinske aspekte štrajka gladi, čime su otvorili brojna pitanja autonomije štrajkaša, prava na slobodu izbora, djelovanja u slučaju stanja koje bi ugrozilo život, prava na odlučivanje suprotno volji štrajkaša... Jedan od važnih indikatora cjelokupnog zadovoljstva kvalitete zdravstvenog sustava predstavlja bolnička prehrana koje su Bernarda Mrak s Katedre za društvene i humanističke znanosti Medicinskog fakulteta i Maja Obrovac s Kliničkog bolničkog centra Rijeka navele kao bitnu odrednicu u procesu ozdravljenja i kvaliteti života hospitaliziranih pacijenata. O metaboličkom sindromu ili sindromu X, koji u razvijenom svijetu predstavlja velik zdravstveni problem ne samo kod ljudi već i životinja, izlagao je Damir Žubčić s Veterinarskog fakulteta u Zagrebu.

Čovjekovo zdravlje i okoliš bilo je u središtu interesa treće, posljednje *EuroBioAct* radionice. Osvrt na javnozdravstvene segmente i važnost društvene zajednice kao važnih preduvjeta za zdravlje pojedinca prikazali su Vanja Vasiljev Marchesi, Lovorska Bilajac i Tomislav Rukavina s Katedre za socijalnu medicinu i epidemiologiju Medicinskog fakulteta u Rijeci. S iste Katedre Gordana Šimunković ukazala je na djelovanje različitih čimbenika u radnoj okolini koji se mogu odraziti na produktivnost pojedinca te uzrokovati nepovoljnim zdravstvenim i materijalnim ishodima. Predstavljajući statusa zdravlja stanovništva gradova i općine partnera skupa Robert Doričić s Katedre za društvene i humanističke znanosti Medicinskog fakulteta u Rijeci zaključuje da formiranje bioetičkih standarda zajednice ne može biti potpuno bez uključenja njenih javnozdravstvenih osobitosti. Završnu prezentaciju unutar sekcije prije stanke predstavila je Nada Gosić, s iste Katedre, koja je u svom izlaganju definirala bioetičku edukaciju, kao i njezin pristup prema različitim svjetonazorima unutar lokalnih zajednica, način realizacije i organizacije s osvrtom na modele i metode koje bi se mogle usvojiti u cilju rješavanja bioetičkih problema unutar zajednice.

U završetku sekcije govorio je Igor Eterović s Katedre za društvene i humanističke znanosti Medicinskog fakulteta u Rijeci o bioetičkim smjernicama u filozofiji planinarstva. Iva Rinčić s Katedre za društvene i humanističke znanosti Medicinskog fakulteta u Rijeci s temom vezanom uz utjecaj arhitekture u službi života dala je osvrt i preporuku bioetičkoj standardizaciji na područjima života grada. Primjere aktivnosti u sklopu očuvanja okoliša i zaštiti kvalitete zraka koji se provode na području Primorsko-goranske županije s naglaskom na edukaciju od najranije dobi i primjenu koncepta „kazne” i „nagrade” predstavila je Tanja Ivošević iz Agencije za odgoj i obrazovanje. Gospodarenje otpadom, s osvrtom na pravnu regulativu Europske unije i ostvarivanja ciljeva politike održivog razvoja i revidiranje Zakona o otpadu u Republici Hrvatskoj bila je završna tema radionice koju je predstavila Sanja Ožić, studentica poslijediplomskog Studija zdravstvenog i ekološkog inženjerstva u Rijeci.

Izlaganja u sklopu radionica otvorila su brojna pitanja i rasprave koje su se nastavile sljedećeg dana, u subotu 11. lipnja na završnoj raspravi skupa. Rasprave su vodili Hrvoje Jurić, Željko Kaluđerović i Vanja Vasiljev Marchesi, voditelji *EuroBioAct* radionica. Subotnja rasprava rezultirala je nacrtom bioetičkih standarda koji su proistekli iz svih prezentacija. Dogovoreno je da se završni prijedlozi nacрта pošalju svim sudionicima radionica kako bi se formirali komentari i sugestije vezane uz predložene standarde.

Nakon znanstvenog dijela kongresa uslijedio je studijski posjet Plominu i Kršanu, srednjovjekovnim gradićima na području Općine Kršan te gradu Labinu, povijesnom i kulturnom središtu istočne obale Istre.

Bernarda Mrak